

Zorgvolmacht verankert vertrouwensband

Erika Racquet

Dementie, een herseninfarct,... wie kan zeggen daarvoor immuun te zijn? Wat gebeurt er met uw geldzaken als u ze niet meer zelf kunt beheren? Met een zorgvolmacht legt u dat duidelijk vast en voorkomt u dat uw partner of kinderen soms toch via een rechter moeten.

De mogelijkheid om een zorgvolmacht te geven, die in haar nieuwe vorm bestaat sinds 1 september 2014, heeft in korte tijd haar weg naar een ruim publiek gevonden. Het aantal maandelijks geregistreerde volmachten stijgt gestaag - een logische terugval in de zomer niet te na gesproken - en ging in december 2015 al ruim boven 1.300. Eind vorig jaar waren er al 13.379 volmachten geregistreerd.

Het toont dat het een zorg van velen is wie hun geldzaken zal beheren wanneer ze dat zelf niet meer kunnen. Maar het laat ook zien dat het antwoord in veel families niet ver te zoeken is. Waar gezinnen en families zonder noemenswaardige conflicten door het leven gaan, willen mensen gewoon in alle vertrouwen hun zaken in handen geven van hun partner of kinderen. Een zorgvolmacht schept daarover duidelijkheid en neemt enkele lastige drempels weg. Het instrument kan voor alle duidelijkheid ook buiten familieverband worden gebruikt, maar dat is in de praktijk minder gangbaar.

Wat is een zorgvolmacht?

Met een voorzorg- of zorgvolmacht, ook bekend als buitengerechtelijke bescherming of lastgeving, kan een persoon (de lastgever) voor het beheer van zijn goederen een volmacht geven aan iemand die hij of zij vertrouwt (de lasthebber), om bepaalde handelingen in zijn of haar naam te stellen zonder dat de rechter tussenbeide moet komen.

De persoon die de volmacht geeft, moet (nog) wilsbekwaam zijn. Wie de eerste tekenen van een beginnende dementie opmerkt, maar nog voornamelijk lucide is, kan nog een volmacht regelen maar wacht daar best niet te lang meer mee.

Daarnaast moet worden opgemerkt dat deze volmacht enkel slaat op handelingen die het vermogen raken. En dus niet op persoonsgebonden kwesties, zoals de beslissing om te verhuizen naar een rusthuis, of op medische beslissingen - daarvoor zijn er andere oplossingen, onder meer via de wet op de patiëntenrechten.

Wie is de lasthebber?

Iedereen kan als lasthebber worden aangewezen, op een paar uitzonderingen na, zoals een persoon die zelf al onder bewind staat.

'In de praktijk zien we vooral regelingen tussen partners', vertelt notaris Annelies Wylleman, die zich al jaren verdiept in de materie. 'Stel dat meneer een herseninfarct krijgt en wilsonbekwaam wordt, en er is niets geregeld', vertelt ze. 'Dan kan zijn gezonde partner wel de dagelijkse betalingen doen, maar zit ze vast als ze bijvoorbeeld hun gezamenlijke woning wil verkopen. Daarvoor moeten beiden immers tekenen. Zelfs als ze gehuwd waren, kan dat enkel opgelost worden via de familierechtbank of -minder nodig - door een bewindvoerder te laten aanstellen voor de wilsongeschikte echtgenoot. Wonen ze ongehuwd samen, dan is het bewind zelfs de enige weg. Dat houdt in dat je vermogensbeheer onder toezicht komt van de vrederechter, wat toch ingrijpend is.'

Een geregistreerde zorgvolmacht vangt dit op, en geeft mevrouw de mogelijkheid om zelf het huis te verkopen.

Oudere mensen geven de volmacht soms al onmiddellijk aan de kinderen, of regelen het zo dat de kinderen het beheer overnemen als ook hun partner daar niet meer toe in staat is. 'Je hoeft niet al je kinderen samen als lasthebber aan te wijzen, maar in de meeste gezinnen gebeurt dat wel', merkt Wylleman. 'Meestal houden we het praktisch door erin te voorzien dat de dagelijkse betalingen ook door één van de kinderen kunnen worden gedaan, als die de anderen maar op de hoogte houdt. Belangrijke beslissingen moeten ze samen nemen.'

Een algemene of een bijzondere volmacht?

Het is mogelijk het beheer over zijn geldzaken in het algemeen door te geven, of om enkel een volmacht te geven voor bepaalde beslissingen. 'De meeste cliënten kiezen voor een algemene volmacht', zegt Wylleman. 'Ze willen het in één keer regelen, en niet later alsnog voor bepaalde beslissingen andere oplossingen moeten zoeken. Je kunt trouwens ook in een algemene volmacht nog bijzondere wensen inschrijven, bijvoorbeeld dat jaarlijks op jouw kosten een groot bbq-feest voor de familie wordt georganiseerd, of dat er voor je kat moet worden gezorgd.'

Wylleman wijst erop dat er wel een bijzondere volmacht nodig is om in naam van de lastgever schenkingen te doen. 'Lasthebbers kunnen niet aan zichzelf schenken. Je kan wel bijvoorbeeld je kinderen schenkingen aan mekaar laten doen, of een derde de opdracht geven een bepaalde schenking aan hen te doen. Het is vlot op te lossen, maar je moet het wel uitdrukkelijk in de volmacht opnemen.'

Wanneer gaat de volmacht in?

Tegenover derden gaat de volmacht in principe meteen in. Dus een dochter kan meteen de opvolging van de verhuur van een appartement van haar moeder overnemen, als die laatste dat wenst. 'Je kunt wel onderling afspreken dat de lasthebber pas voor de lastgever optreedt wanneer die wilsonbekwaam wordt. Meestal schrijven we geen nadere voorwaarden in, en is het de verantwoordelijkheid van de lasthebber om te beoordelen wanneer hij het overneemt', vertelt Wylleman. 'Gewoonlijk raad ik aan de lastgever zo lang mogelijk bij de beslissingen te betrekken.' Eventueel kan aan een arts de opdracht worden gegeven de wilsonbekwaamheid te attesteren.

Wanneer eindigt de volmacht?

Hier is er een belangrijk verschil met vroeger. De gewone volmacht, afgesloten voor 1 september 2014, verloor haar uitwerking zodra de lastgever wilsonbekwaam werd en iemand aan de vrederechter vroeg een bewindvoerder aan te stellen. Dat was dus wel handig om bijvoorbeeld een hoogbejaarde maar lucide vader op zijn verzoek een en ander uit handen te nemen, maar hield het risico in dat iemand - tegen de bedoeling van de vader in - toch nog een bewind liet instellen als vader dement werd.

De nieuwe zorgvolmacht stopt daarentegen niet wanneer de lastgever wilsonbekwaam wordt, en heeft in principe voorrang op het bewind als dat toch nog gevraagd zou worden. Wel moet de volmacht daartoe geregistreerd worden in een centraal register dat de Federatie van het Notariaat beheert.

Wie controleert de lasthebber?

Niemand controleert de lasthebber. 'Dit is echt een instrument voor mensen die een familielid of vriend ten volste vertrouwen met hun geldzaken. Is dat vertrouwen er niet, dan zal je gewoon nooit zulke volmacht geven', benadrukt Wylleman.

Zo lang de lastgever wilsbekwaam is, kan hij of zij de volmacht nog eenzijdig herroepen wanneer iets dat vertrouwen doorkruist. Als een betrokken derde (bijvoorbeeld een zorginstelling, een nicht, ...) meent dat de lasthebber niet in het belang van de lastgever handelt, kan die ook altijd nog aan een vrederechter vragen een bewindvoerder aan te stellen. 'Daarbij moet de vrederechter uitgaan van het principe dat de wil van de lastgever wordt gerespecteerd', zegt Wylleman. 'Hij moet dus onderzoeken of de twijfels over het beheer terecht zijn, en pas ingrijpen als de lasthebber inderdaad zijn taak slecht doet. Wat men zelf heeft geregeld, wordt niet meer zo gemakkelijk overruled. Je kan trouwens als lastgever ook een verklaring afleggen wie je als bewindvoerder wil wanneer het ooit zo ver zou komen dat die moet worden aangesteld.'

Voor welke situaties biedt de zorgvolmacht geen oplossing?

Gezien de lastgever nog wilsbekwaam moet zijn bij het opstellen van de volmacht, is dit vaak geen instrument voor het beheer van de geldzaken van een kind met een beperking. Noch wanneer de betrokken persoon zelf overtuigd is van zijn eigen bekwaamheid om zijn geldzaken te regelen. 'Denk bijvoorbeeld aan iemand met psychotische problemen of die manisch-depressief is: dat los je beter op met bewind. Idem voor een ouder die door wilsongeschiktheid en verlies van realiteitsbesef zijn geld met grote sommen tegelijk begint uit te delen aan elke hulpverlener of vriendelijke buurvrouw die over de vloer komt.'

Wat kost het?

Een zorgvolmacht kost zo'n 300 euro, inclusief btw en registratie in het Centraal Register van Lastgevingen. Voor echtgenoten die het in één akte kunnen regelen, wordt dat 350 euro.

Conclusie

Conclusie: de zorgvolmacht is een oplossing voor situaties waarbij de lastgever 'inert' wordt, dus niet meer tot handelen komt, én er geen conflicten zijn of rijzen in de familie. 'In heel veel families loopt dat allemaal vlot, het start vaak zelfs spontaan met kinderen die hun ouders een en ander uit handen beginnen te nemen om hen te ontlasten. De rechterlijke macht hoeft met families die zich goed beredderen toch niet belast te worden? Zo houden vrederechters meer tijd over om toe te kijken op het beheer door bewindvoerders als ze die moeten aanwijzen', besluit Wylleman.

Copyright © De Tijd